

Armenia, Caucaso e Asia Centrale

Ricerche 2017

a cura di Aldo Ferrari, Elena Pupulin, Marco Ruffilli e Vittorio Tomelleri

Kosta Levanovič Chetagurov

Due poesie

Vittorio Tomelleri

(Università degli Studi di Macerata, Italia)

Michele Salvatori

(Università degli Studi di Macerata, Italia)

Presentiamo al pubblico italiano e italofono la traduzione di due brevi componimenti del poeta osseto Kosta Chetagurov, che fanno parte della raccolta *Iron Fændyr* (Lira osseta); per informazioni sulla vita e l'opera dell'autore si rinvia ai lavori di Tomelleri, Salvatori (2014) e Ferrari (2015, 115-33).

Il testo osseto, traslitterato e glossato lessicalmente e morfosintatticamente secondo le convenzioni delle *Leipzig Glossing Rules* (<https://www.eva.mpg.de/lingua/resources/glossing-rules.php>), viene pubblicato in ortografia moderna sulla base dell'edizione del 1999 a cura di Aza Aslamurzaevna Chadarceva (Chetagurov 1999).

Le traduzioni inglesi, che affiancano l'originale osseto, si devono alla penna del compianto Tamerlan Aleksandrovič Guriev (2009).

L'edizione osseta è inoltre accompagnata dalla riproduzione facsimilare dell'autografo (Chetagurov 1989).

La traduzione italiana vuole fornire un contributo alla comprensione del testo senza avere alcuna pretesa di poeticità.

Bibliografia

- Chetagurov [Xetægkaty], K'osta (1989). *Iron fændyr. Faksimilon rauağd*. Cxinval: Rauağdad «Iryston».
- Chetagurov, Kosta (1999). *Uacmysty æxxæst æmbyrdgond fondz tomæj / Polnoe sobranie sočinenij v pjati tomach, fyccag tom / tom per-vyj*. Dzæudžyq'æu: Gassity Viktorj nomyl respublikon rauağdadon-poligrafion kuystuat.
- Chetagurov [Khétagourov], Kosta (2005). *Ossoba. Essai ethnographique (1894). L'Ossétie traditionnelle vue par un Ossète*. Traduit du russe et commenté par L. Arys-Djanaïéva et I. Lebedynsky. Paris: Errance.
- Ferrari, Aldo (2015). *Quando il Caucaso incontrò la Russia. Cinque storie esemplari*. Milano: Guerini e Associati.
- Guriev, Tamerlan Aleksandrovič (2009). *Kosta. Selected poems*, interlinear translations by Tamerlan A. Guriev. Vladikavkaz: IPO SOIGSI.
- Tomelleri, Vittorio Springfield; Salvatori, Michele (2014). «Per una traduzione dell'Osetinskaja lira di Kosta Chetagurov» [online]. Ferrari, Aldo; Guizzo, Daniele (a cura di), *Al crocevia delle civiltà. Ricerche su Caucaso e Asia Centrale*. Venezia: Edizioni Ca' Foscari. Eurasiatica. Quaderni di studi su Balcani, Anatolia, Iran, Caucaso e Asia Centrale 1, 123-47. DOI 10.14277/97735-54-0/EUR-1-5.

ՅօճԻԿ...

Ե ՅօճԻԿ, - արժարմայ կայծնսծոյն,
 Բաւարծնսծոյն միկ մա մարձ...
 - Քիւրճար Կ, քիւրճար, - շափծնսծոյն,
 Ունստան զամ զձ ձա յարձ!...

ՅօճԻԿ, - արճաւծնսծոյն իւծոյ, -
 Մարձնստա, զի յարձ
 Մարձ քիւրճայ յափծայն կոմ, -
 Ամի արճարմայ մա քիւրճոյն
 Տարձան արազայ մա կոմ.

Լյ՛ծօն արճաւծ Կ միկնստան, -
 Լյ՛ծօն կայծնսծոյն մա ձարձ,
 Գյ՛ քաւտա քերօք զձնստան, -
 Ունի զամ շոնձան մա յարձ...

Зонын

Зонын, æфсæрмæй кæудзыстут,
Бавæрдзыстут мын мæ мард,
«Рухсаг у, рухсаг, – зæгъдзыстут, –
Ницæмæн уал уыд дæ цард!»
Зонын, æргæвддзыстут исты, –
Мардыл ма чи дары ком? –
Алчи æфсæстæй мæ хисты
Ссардзæн арахъхъæй мæ ном.
Иу бон æгъгъæд у мысынæн,
Иу бон кæндзыстут мæ дзырд,
Уый фæстæ ферох уыдзынæн, –
Ничиуал зондзæн мæ цырт.

I know

I know – you'll cry in decency,
You'll bury my dead body (corpse), –
“May his memory live long – you'll say, –
Your life was of no use any longer!”
I know – you'll kill some animal, –
Who keeps the fast? –
Everybody will remember my name with *araq'*
At the funeral.
One day will be enough for memory,
A day you'll talk about me,
Then I'll be forgotten, –
No one will know my tombstone.

Lo so

Lo so, piangerete per rispetto,
seppellirete il mio cadavere,
direte “Possa tu essere luminoso,
la tua vita non ha più senso”.
Lo so, farete qualche sacrificio,
chi digiunerà ancora per il morto? –
Ognuno sazio al mio funerale
ricorderà il mio nome con la *araq'*.¹
Un giorno è sufficiente per ricordare,
un giorno parlerete di me,
dopo di che sarò dimenticato, –
nessuno saprà più dov'è la mia tomba.

1 La bevanda alcolica denominata *araq'* viene fra l'altro impiegata quando si pronuncia un'orazione funebre (Chetagurov 2005, 63).

**Zon-yn
I know**

zon-yn æfsærm-æj kæu-dzy-stut
know.PRS-IND.1SG shame-ABL cry-FUT-2PL

ba-vær-dzy-stut myn mæ mard-Ø
PFV-bury-FUT-2PL CL.1SG.DAT CL.1SG.GEN corpse-NOM(DO)

ruxsag u ruxsag zæğ-dzy-stut
shiny be.IMP.2SG shiny say(PFV)-FUT-2PL

ni-cæmæn ual uyd dæ card-Ø
NEG-PRON.INAN.nothing.DAT ADV.more be.PAST.3SG CL.2SG.GEN life-NOM(S)

zon-yn ærgævd-dzy-stut is-ty
know.PRS-1SG slaughter-FUT-2PL INDEF.INAN.something.NOM(DO)

mard-yl ma či dar-y kom-Ø
corpse-ADES PTCL INT.AN.NOM hold.PRS-3SG mouth-NOM(DO)

alči æfsæst-æj mæ xist-y
INDEF.AN.everyone.NOM sated-ABL CL.1SG.GEN funeral-INES

s-sar-dz-æn araq-æj mæ nom-Ø
PFV-find-FUT-3SG araq'a-ABL CL.1SG.GEN name-NOM(DO)

iu bon-Ø æğğæd u mys-yn-æn,
NUM.one day-NOM(S) enough be.PRS.3SG remember-INF-DAT

iu bon-Ø kæn-dzy-stut mæ dzyrd-Ø
NUM.one day-NOM make-FUT-2PL CL.1SG.GEN word-NOM(DO)

uyj fæstæ fe-rox uy-dzyn-æn niči-ual
DEM.GEN POSTP.after PFV-forgotten be-FUT-1SG INDEF.AN.nobody.NOM(S)-ADV.more

zon-dz-æn mæ cyrt-Ø
know-FUT-3SG CL.1SG.GEN grave-NOM(DO)

Խոյ, ճիւղի՛ն!

Եւրօ քանիսն տրուիս շարժա կրեանդ:

Եար-իս քի ըստ!

Եւրօ կըստիս մազրի քարաւոր
Կիսի-իս խաւոր:

-Խոյ, ճիւղի՛ն, - արտա քաշաք յարիսան,
Իսկի սեւոր

Աճաւոր քարիսի կիսկանիկ մաքրիսան
Կաճ սեւ սար!

Մարտիս մա շարժա յարիսա կիսկանիկ
Իսկի շտաճիս

Դուրիս քարիսի կիսկանիկ մա մա կիսկանիկ
Կարժանիս!

Մա քարիսի կիսկանիկ

Æй, джиди!

Бирæ фæлмæн тынтæ зæрдæ нывæнды, –
 Бар ма йын ратт!..
 Бирæ цыдæртæ мæгуыры фæфæнды
 Иуæй-иу хатт.
 «Æй, джиди, – афтæ фæзæгъы йæхицæн, –
 Искуы æз дæр
 Адæмы фарнæй куы скæнин мæхицæн
 Кад æмæ сæр!
 Тарфдæр мæ зæрдæ йæхимæ куы хæссид
 Искæй зынад,
 Дунейы хæртæй хуыздæр мæм куы кæсид
 Уарзондзинад!..»

Oh, if only!

A lot of soft rays the heart radiates, -
 Give it will (right).
 A lot of things a poor wishes
 Sometimes.
 “Oh, if only, - he says usually to himself, -
 In future I could
 Make of people’s blessings
 Honour and fame for myself!
 Could my heart feel even better
 The sufferings of others,
 Of all the blessing I’d consider the best
 Love!

Oh, se solo!

Il cuore ordisce molti soffici panni [= il cuore nutre molte speranze]
 Lascialo fare!
 Un povero desidera molte cose
 di tanto in tanto.
 «Oh se – così è solito dire a se stesso –,
 se un giorno anch’io
 potessi procurarmi per effetto della fortuna del popolo
 gloria e fama!
 Potesse un giorno il mio cuore portare a se stesso più dolorosamente
 il dolore di qualcuno,
 Potesse un giorno apparirmi migliore tra tutti i beni del mondo
 l’amore!».

Æj, džidi!
Oh, if only...!

biræ fælmæn tyn-t-æ zærdæ-Ø nyvænd-y
 many soft cloth-PL-NOM(DO) heart-NOM(S) wrap-PRS.3SG

bar ma jyn ratt-Ø
 allow PTCL CL.3SG.DAT AUX.give(PFV)-IMP.2SG

biræ cy-dær-t-æ mæguyr-y
 many something.INTR-PTCL(INDEF)-PL-NOM poor-GEN

fæ-fænd-y iuæj-iu xatt
 HAB-wish-PRS.3SG many-FREQ times

æj džidi aftæ fæ-zæġ-y jæxicæn
 INTERJ if only ADV.so HAB-say(PFV)-3SG REFL.3SG.DAT

iskuy æz dær
 ADV.some time 1SG.NOM CONJ.also

adæm-y farn-æj kuy s-kæn-in mæxicæn
 people-GEN luck-ABL CONJ.if PFV-do-SBJV.1SG REFL.1SG.DAT

kad-Ø æmæ sær-Ø
 honour-NOM(DO) CONJ.and glory-NOM(DO)

tarf-dær mæ zærdæ-Ø jæximæ kuy
 painful-COMP CL.1SG.GEN heart-NOM(S) REFL.3SG.ALL CONJ.if

xæss-id is-kæj zynad-Ø
 carry-SBJV.PRS.3SG INDEF-AN.GEN complaint-NOM(DO)

dune(j)-y xærz-t-æj xuyz-dær mæm kuy
 world-GEN good\PL-PL-ABL better\COMP-COMP CL.1SG.ALL CONJ.if

kæc-id uarzondzinad-Ø
 appear-SBJV.PRS.3SG love-NOM(S)